

Slovenija: portret države

Ob koncu lanskega leta je pri založbi Natek in ostali, d.o.o. izšla nova knjiga o Sloveniji. Knjigo, ki ima 200 strani, okoli 280 fotografij, ter 60 tabel in grafikonov, sta napisala Karel Natek in Marjeta Natek, oblikovala pa Darja Gros. Po ceni 32,00 evrov je v prodaji v večini knjigarn Mladinske knjige in DZS.

Osnovna ideja knjige je celovita geografska predstavitev Slovenije, njene poglobitve naravne in družbene značilnosti ter procesi, ki krogijo življenje v naši državi. Čeprav vseh tem ni možno zaobjeti, ta knjiga zgoščeno in v poljudnem jeziku predstavlja številna dejstva in informacije, ki bi jih bilo sicer potrebno iskati v različnih statističnih in drugih publikacijah, na spletnih straneh raznovrstnih ustanov, ali pa jih poiskati in zaznati v pokrajini. Ta raznovrstna vsebina je predstavljena pregledno, v kratkih, zaokroženih poglavjih, ki so nanizani v dveh delih knjige: Značilnosti Slovenije in Zanimivosti Slovenije. Vsebino obeh bogatijo številne pregledne tabele, diagrami in fotografije, ki se nanašajo na obravnavano tematiko in dopolnjujejo besedilo.

Prvi del knjige (Značilnosti Slovenije) ima sedem poglavij: Lega in geografski položaj, Slovenske pokrajine, Narava, Prebivalstvo in poselitev, Zgodovina, Državna ureditev, Gospodarstvo. V tem delu so na kratko in jedrnatost predstavljene slovenske pokrajine, naravne in družbene značilnosti države, njena državna ureditev in zgodovina.

Pestre naravne danosti so eden glavnih razlogov za izjemno raznolikost naše države, ki jo predstavlja pisan mozaik razmeroma majhnih, a samo-

stojnih pokrajin. Med naravnimi dejavniki so v knjigi predstavljeni geološka zgradba in kamnine, podnebje, vode (reke, jezera in mokrišča, izviri in podzemne vode, morje) ter tla in rastle, tudi kot izjemno pomembni viri in naravne vrednote.

Druga velika vrednota in vir je prebivalstvo naše države. Tu je uvodoma predstavljen razvoj prebivalstva Slovenije, zlasti naravno gibanje prebivalstva, pri poglavju o značilnostih prebivalstva pa avtorja obravnava starostno in spolno strukturo, aktivno prebivalstvo, gospodinjstva in družine ter izobrazbeno, narodnostno in versko strukturo. Na kratko so predstavljeni tudi Slovenci zunaj meja Slovenije, v poglavju o poselitvi pa podeželska naselja in mesta.

Poglavje o zgodovini je zanimiv sprehod skozi burno preteklost našega ozemlja, vse od najstarejših časov do vključitve Slovenije v Evropsko unijo. Ta sklop dopolnjuje še poglavje o državnih ureditvi, v katerem so prikazane vse tri veje oblasti ter lokalna samouprava.

Pri gospodarstvu so na začetku predstavljene njegove osnovne značilnosti, tudi kot posledica dosedanjega zgodovinskega razvoja, sledijo pa prikazi po panogah: kmetijstvo in ribištvo, gozdarstvo, rudarstvo, energe-

tika, industrija, trgovina, gostinstvo in turizem ter promet. Kratke opise in informacije dopolnjujejo številni podatki, ki ponazarjajo pretekle in sedanje pojave in procese v Sloveniji ter njen položaj v Evropi in svetu.

Drugi del knjige (Zanimivosti Slovenije) smiselno dopolnjuje vsebino prvega. Ponuja dodatne informacije o mestih, gorah, rekah, jezerih, izviri, slapovih in drugih znamenitostih ali zanimivostih. Izbor seveda ni popoln, je tudi deloma subjektiven; osnovni kriterij za izbor je bila pomembnost, atraktivnost in presežnost - najdaljše reke, največja jezera, slapovi, najmočnejši izviri, najvišji vrhovi, najdaljše in najlepše kraške jame, zdravilišča, večja mesta, romarski kraji.

Poleg besedila prikazujejo našo državo tudi številne fotografije, zbrane iz vseh delov Slovenije. Z njimi sta poskušala avtorja še dodatno predstaviti izjemno raznolikost Slovenije in spodbuditi bralca k lastnemu iskanju znanih in manj znanih podob naše domovine.

Knjigo zaključuje obsežno imensko in stvarno kazalo, ki omogoča hitro in enostavno iskanje želenih informacij.

Knjiga 'Slovenija: portret države' je namenjena najširšemu krogu bralcev, saj bi moral vsakdo poznati vsaj osnovne značilnosti lastne države. Sicer knjiga ni zasnovana kot turistični vodnik, saj je njen glavni namen predvsem celovita predstavitev naše države, a bo zelo uporabna tudi za izletnike in turiste kot pomoč pri samostojnem raziskovanju ter odkrivanju novih zanimivosti Slovenije. S pridom bodo knjigo lahko uporabljali v šolah - učitelji, učenci, dijaki in študentje, pa tudi številni javni in kulturni delavci, ki po službeni dolžnosti spremljajo dogajanje v Sloveniji.

Mirsad Skorupan

1. trienalni znanstveni posvet Naravne nesreče v Sloveniji

Naravne nesreče se po mnenju mnogih znanstvenikov pojavljajo vse pogosteje. Bodisi zaradi intenzivnejših naravnih procesov bodisi zaradi vse večjih posegov človeka v naravno okolje. Pojem naravne nesreče je zelo antropocentrično naravan, saj se procesi v naravi odvijajo že od nekdaj. Narava ne pozna nesreč. O naravnih nesrečah govorimo, kadar smo zaradi naravnih procesov bodisi direktno bodisi indirektno prizadeti ljudje.

Slovenijo zaradi njene naravne raznolikosti pestijo raznovrstne naravne nesreče. Predvsem zaradi po-

gostosti in raznolikosti le-teh so Geografski inštitut Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje in Slovenska akademija znanosti in umetnosti organizirali prvi trienalni znanstveni posvet o naravnih nesrečah v Sloveniji. Posvet se je odvijal 11. decembra 2008 v prostorih izobraževalnega centra za zaščito in reševanje na lgu ravno v času, ko so zaradi obilnih padavin kraške reke poplavljalje.

Celodnevni posvet je bil sestavljen iz preko tridesetih predavanj v dveh dvorinah. Predavali so strokovnjaki različnih strok, med drugim geografi, geologi, hidrologi, klimatologi, sociologi in drugi. Poleg strokovnjakov so bili na posvet povabljeni tudi novinarji, študenti ter predstavniki občin in ministrstev. Slednji so se posveta udeležili v zelo majhnem številu.

Raznolikost naravnih nesreč oz. ujme

Na začetku posveta smo poslušali uvodna predavanja o procesu rizičnega managementa (celostno upravljanje s tveganji ob nesrečah), o omilitvi poplavnih škod in zaznavanju nevarnosti ter odzivih ljudi ob naravnih nesrečah. Ujme delimo na deloma predvidljive in nenadne. Ob poplavih, katere uvrščamo med deloma predvidljive ujme, bi leta 2007 lahko le s četrtino stroškov sanacije učinkovito zaščitili premoženje ljudi. Preventiva je, dolgoročno gledano, veliko cenejša od kurative, a v praksi se veliko več vlaga v slednjo.

Med nepredvidljive, nenadne ujme, štejemo predvsem potrese. Močnejši potresi se v Sloveniji statistično gledano pojavljajo dvakrat v vsakem tisočletju (2/3 verjetnosti je, da se na vsakih 500 let zgodi en hujši potres). Na potresno ogroženih območjih je pomembna uspešnost sanacije, saj so stroški sanacije ob naslednjem potresu mnogo nižji, kot bi bili sicer (primer Posočja ob potresu leta 2004).

Naravne nesreče prizadenejo ljudi direktno ali indirektno (materialno premoženje). Profesor dr. Natek ugotavlja, da ljudje ob načrtovanju naših aktivnosti v prostoru naravnim danostim ne dajemo prevelikega poudarka. Prednost imajo družbeni in ekonomski interesi, tudi če se ti prostorsko nahajajo na "nevarnih območjih".

Eno izmed nevarnosti predstavljajo poplave, ki so seveda stvarnost (predvidljiv naravni proces) in jih ni mogoče preprečiti. Človek se nanje pripravlja z regulacijo rečnih strug in z izgradnjo umetnih zadrževalnikov. Ob tem pozabljamo, da si je narava že zgradila zadrževalnike, ki jih poplavne vode uporabijo za razlivanje. Imenujejo se poplavne ravnice, ki se

Žled, ki je prizadel gozdove Notranjske (foto: Matjaž Dovečar).

Profesor dr. Natek med predavanjem
(foto: Matjaž Dovečar).

nahajajo neposredno ob rečnih strugah. Težava je v tem, da se je človek v te naravne zadrževalnike naselil in ta prostor uporablja za svoje aktivnosti. Poplave prizadenejo tudi kulturno dediščino. Uničile so velik del partizanske bolnišnice Franja in močno poškodovala Sečoveljske soline. Obe kulturni znamenitosti sta bili prizadeti v zadnjih dveh letih.

Med deloma predvidljive naravne nesreče štejemo tudi erozijo tal. Proces je odvisen predvsem od intenzitete padavin, naklona pobočij, pokrovnosti površja in kamninske sestave tal. Tako je erozija veliko intenzivnejša na golih tleh (npr. njivah) kot na travnikih ali v gozdu. V Sloveniji je pomembna tudi vetrna erozija, ki jo pogosto povzroča burja v jugozahodni Sloveniji. Ta lahko odnaša tudi več sto kilogramov suhe prsti s hektarja površine.

Pogosto nas v poletnem času prizadenejo tudi suše. Še zlasti občutljiv je severovzhodni in jugozahodni del Slovenije, kjer je padavin manj kot

v drugih območjih države. Padavine teh območij so preko leta neenakomerno porazdeljene, saj je glavina v jesenskih mesecih, v poletnih mesecih pa je količina padavin precej manjša. Sušo lahko razdelimo na meteorološko, hidrološko in kmetijsko. V Sloveniji nas prizadene predvsem kmetijska suša, ko je za normalen razvoj vegetacije na razpolago premalo talne vode. Prizadet je kmetijski pridelek. Možne rešitve za ublažitev posledic suš so kapljično namakanje, dodajanje humusa in menjava kmetijskih kultur (na pomanjkanje vode prilagojene rastline).

Ujme na krasu in v gozdovih

Slovenija je v samem vrhu evropskih držav po gozdnatosti (približno 2/3 površine Slovenije namreč pokrivajo gozdovi). Gozdovi opravljajo različne funkcije. Omeniti velja ekosistemsko in ekonomsko (ljudje z gozdovi gospodarimo na različne načine). Redno se opravljajo sečnje, ki jih lahko delimo na dedne (tudi pomladitvene), sanitarne (sečnja poškodovanih dreves) in druge (npr. nelegalne). Gozdovi so občutljivi predvsem na vetrolome (npr. na Jelovici, Črnicu), snegolome, žled, zemeljske in snežne plazove ter na škodljivce. Znana bolezen je kostanjev rak, ki prizadene pravi kostanj (*Castanea Sativa*).

Prav tako našo deželo zaznamuje kraško površje z značilnim podzemljem. Tudi tu prihaja do različnih naravnih nesreč, kot so vsakoletne poplave na kraških poljih (najbolj znano je Cerkniško presihajoče jezero), vsakoletna burja, žledenje, redkejši pa so potresi (ob katerih se lahko spremeni gladina oz. piezometrični nivo talne vode), podori skalnih blokov, udori v jamskih rovih in požari. Prebivalci na krasu so se na nekatere naravne nesreče sčasoma dobro prilagodili (npr.

pametno načrtovanje poselitve na višjih legah kraških polj, s kamni obteženi strešniki), manj pa se na njih prilagajajo novi priseljenci.

Ujme na Slovenskem nekoč in danes

Profesor dr. Ogrin nas je poučil o ujmah, ki so jih doživljali in o njih pisali že naši predniki v času Janeza Vajkarda Valvasorja. V sredini in drugi polovici 17. stoletja so bile namreč ujme na Slovenskem tako pogoste kot so danes. Morda so bile celo pogostejše. Ljudem so že takrat veliko škode povzročale nevihtna neurja s točo, pojavljale so se hude zime, spomladanske pozebe in vroča poletja. Niso imeli le težav z vremenskimi situacijami, ampak tudi s spremenljivim podnebjem. Ljudje so poročali o toplejšem klimatskem obdobju in o škodi invazije kobilic, ki so prišle preko Maroka na Sicilijo in Španijo. 16. in 17. stoletje je zaznamovala tudi mala ledena doba, torej precej hladnejše klimatsko obdobje.

Tudi danes govorimo o spremenljivem podnebjem, vendar pa v veliki meri sledimo drugim smernicam kot naši predniki. Pri načrtovanju in gradnji poudarjamo udobje in modne smernice (lep primer nevarne gradnje je znana ljubljanska veleblagovnica, s katere so ob zmernem sunku vetra odpadla stekla). Veliko se gradi tudi na geološko neprimernih zemljiščih (npr. na Rudniku v Ljubljani, kjer se ceste zaradi mokrotnih tal stalno udirajo). Kljub temu se tudi danes marsikaj naučimo s preteklosti in gradimo svoje objekte skladno z naravnimi danostmi (primer hotela Kredarica, ki prenese veliko težo snega, prav tako je ne prizadene močan karavanški fen).

Matjaž Dovečar
Nuša Petrič

20. Zborovanje slovenskih geografov

Pomurje: Trajnostni regionalni razvoj ob reki Muri

Slovenski geografi se vsaka štiri leta zberemo na večjem strokovnem srečanju. Zaradi obilice dogodkov v jesenskih mesecih 2008, je bilo tokratno srečanje predstavljeno na pomlad. Od zadnjega zborovanja v Velenju je tako teklo že peto leto.

Jubilejno, 20. zborovanje je potekalo med 26. in 28. marcem 2009 v Pomurju. Da ne bi bila trajnostni razvoj in skrb za okolje le na papirju, je bil za udeležence organiziran in v kotizacijo vključen avtobusni prevoz iz Ljubljane.

V pozdravnem govoru je dr. Matej Gabrovec, predsednik soorganizatorja prireditve, Zveze geografov Slovenije, poudaril, da se je srečanje po dobrega pol stoletja nekako "vrnilo" v Pomurje. Avgusta leta 1956 je namreč v Murski Soboti potekal tako imenovani terenski seminar, ki ga je organiziral Odsek za geografski pouk takratnega Geografskega društva Slovenije.

Organizacija 20. zborovanja je bila zaupana mlademu in energije polnemu Društvu geografov Pomurja. Društvo, ki je med pripravami na zborovanje upihnilo šele tretjo svečko, je bilo ustanovljeno z namenom povezati geografe v lokalnem okolju, da bi postali pomemben sogovornik pri sprejemanju okoljskih, razvojnih, izobraževalnih in drugih temeljnih odločitev na lokalni ravni. Mlademu društvu je v dobrih treh letih obstoja uspelo še mnogo več – zbrati in povezati celotno slovensko geografsko srenjo! Uspelo jim je odlično, za kar si zaslužijo naše čestitke.

Osnovni namen zborovanja je predstavitev dosežkov in strokovnih spoznanj, izmenjava izkušenj in idej preteklega obdobja ter seveda druženje med stanovskimi kolegi. Zborovanja po tradiciji potekajo vedno v drugem kraju, v drugi pokrajini. Tokrat nas je popeljalo na skrajni severovzhod, v Pomurje, kjer "pravega", vse-slovenskega zborovanja geografov še ni bilo. Osrednja tema zborovanja je bila Trajnostni regionalni razvoj pokrajine ob reki Muri, "reki, ki ločuje in hkrati povezuje Prekmurje in Prlekijo," je v uvodnem govoru poudarila predsednica Društva geografov Pomurja, Tatjana Kikec

Da bi organizatorji poudarili medsebojno povezanost obeh bregov Mure, se je zborovanje začelo v Ljutomeru, po uspešnem zaključku terenskih sekcij, ki so nas vodile po različnih krajih regije, pa smo dan zaključili preko Mure, v Murski Soboti. V petek, drugi dan zborovanja, so bili na strokovnih predavanjih predstavljeni rezultati raziskav, ki so jih izvedli strokovnjaki geografske stroke in geografiji sorodnih ved, v nadaljevanju pa so udeleženci lahko sodelovali pri dveh okroglih mizah, kjer so razpravljali o reki Muri in prostorskem razvoju ter o geografiji na maturi. Sobota je bila namenjena terenskemu spoznavanju skrajnega severovzhodnega delu Slovenije, pokukali pa smo tudi onstran državne meje, v Porabje.

V ospredju srečanja so bile vse komponente trajnostnega regionalnega razvoja sveta ob reki Muri. Razveseljivo veliko predavanj je bilo usmerjenih v raziskovanje konkretnih problemov pokrajine. Ne bo odveč podatek, da so organizatorji prejeli

51 prispevkov, ki jih je spisalo 70 avtorjev. Zborovanja se je udeležilo 160 udeležencev, petkova dopoldanska predavanja pa so prišli poslušat tudi študentje geografije s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. Lepo število ljudi je prišlo na okrogli mizi, ki sta bili odprti tudi za širšo javnost.

Na 20. Zborovanju slovenskih geografov so si organizatorji zadali cilj, da zbrane prispevke, kot je običajno, objavijo v zborniku zborovanja, hkrati pa ustvarijo samostojno knjigo, prvo geografsko monografijo o Pomurju. Uspelo jim je pripraviti zanimivo in aktualno delo, po katerem bodo poleg geografov posegali tudi strokovnjaki sorodnih ved oziroma vsi, ki jih zanima problematika trajnostnega regionalnega razvoja Pomurja. Zaradi obsežnosti in omejenih finančnih zmožnosti je zbornik prispevkov izšel v obliki zgoščenske, dostopen tudi na spletni strani Društva geografov Pomurja (http://www.drustvo-geografov-pomurja.si/projekti/zborovanje/arhiv_zborovanja.htm), izšel pa bo tudi v tiskani obliki. Zbornik odstira številne bogate raziskave slovenskih geografov iz najrazličnejših raziskovalnih, razvojnih, izobraževalnih in drugih institucij iz vse Slovenije ter raziskave kolegov, ki se poklicno ukvarjajo z geografiji sorodnimi vedami. Prispevkom slovenskih avtorjev sta se pridružili še raziskavi kolegov geografov iz sosednje Avstrije. Dokaz več, da geografija, pokrajina, reka in prostor povezujejo!

20. Zborovanje slovenskih geografov se je začelo v četrtek, 26. marca v domu kulture v Ljutomeru. Uvodnim govornikom se je pridružil ravnatelj "domače" Gimnazije Franca Miklošiča, katere dijaki so popestrili dopoldanski del srečanja. V okviru plenarnih predavanj so svoj pogled na Pomurje predstavili dr. Marjan M. Klemenčič z Geografsko (ne)enotnostjo Pomurja, Tomaž Cunder s Kmetijstvom v